

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
“Goce Delcev” University – Stip
Факултет за образовни науки
Faculty of Educational Sciences

UDK 378 (497.7)

ISSN 1409-9187

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION

Штип – Stip
2012

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES**

За издавачот

проф. д-р Никола Смилков

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
Проф. д-р Никола Смилков
Доц. д-р Кирил Барбареев
Проф. д-р Блаже Китанов
Проф. д-р Кирил Цацков

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Liljana Gudeva, Ph.D.
Prof. Nikola Smilkov, Ph.D.
Ass.Prof. Kiril Barbareev, Ph.D.
Prof. Blaze Kitanov, Ph.D.
Prof. Kiril Cackov, Ph.D.

Редакциски одбор

Проф. д-р Ленче Милошева
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
Асс. д-р Билјана Попеска
Проф. д-р Владо Петровски
Проф. д-р Снежана Мирасчиева
Проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
Проф. д-р Виолета Николовска

Editorial staff

Prof. Lence Miloseva, Ph.D.
Prof. Snezana S. Veselinovska, Ph.D.
Ass. Biljana Popeska, Ph.D.
Prof. Vlado Petrovski, Ph.D.
Prof. Snezana Mirascieva, Ph.D.
Prof. Emilija P. Gorgeva, Ph.D.
Prof. Violeta Nikolovska, Ph.D.

Одговорен и главен уредник

Проф. д-р Соња Петровска

Managing editor

Prof. Sonja Petrovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Виш лектор м-р Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska- Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova, M.A
(English)

Лектура

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Виш лектор м-р Снежана Кирова
(англиски јазик)

Lecture

Danica Gavrilovska- Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova, M.A
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
Крсте Мисирков бб
п.фах 201, 2000 Штип
Р.Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Stip
Faculty of educational sciences
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Stip,
R Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

РАСКАЗИТЕ-ЗАПИСИТЕ НА АЦО ШОПОВ проф. д-р Блаже Китанов STORYES- NOTES OF ACO SHOPOV Ph.D Blaze Kitanov	7
ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ОД АГОЛОТ НА МЕНАџЕРОТ ВО УЧИЛИШТЕТО проф.д-р Снежана Мирасчиева PROFFESIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHERS FROM THE ANGLE OF SCHOOL MENAGERS Ass. Prof. Snezana Mirascieva, Ph.D.	19
КРИЗА И КРИТИКА НА УЧИЛИШТЕТО ВО 20 ВЕК проф.д-р Соња Петровска CRISIS AND CRITIQUE OF SCHOOL SYSTEM IN 20-TH CENTURY Prof. Sonja Petrovska, Ph.D.	31
МАНИФЕСТАЦИЈА, МЕРЕЊЕ И ВРЕДНУВАЊЕ НА БРЗИНАТА КАЈ ДЕЦА НА ШЕСТГОДИШНА ВОЗРАСТ асс.д-р Билјана Попеска, проф. д-р Орце Митевски MANIFESTATION, MEASUREMENT AND ASSESSMENT OF SPEED AT 6 YEARS OLD CHILDREN Ass. Biljana Popeska, Ph.D., Prof. Orce Mitevski, Ph.D.	43
УМЕТНОСТ НА МАРГИНИТЕ проф.д-р Виолета Николовска ART OF THE MARGINS Prof.Violeta Nikolovska, Ph.D.	53
ВМРО (Обединета) ВО ШТИП МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ проф.д-р Кирил Цацков	63
ЛИЧНОСТА НА НАСТАВНИКОТ И АТМОСФЕРАТА ВО ОДДЕЛЕНИЕТО асс. д-р Деспина Сивевска TEACHER PERSONALITY AND CLASSROOM CLIMATE Ass. Despina Sivevska, Ph.D.	69

**МУЛТИКУЛТУРИЗАМ-ЕТНИЧКИ КОНФЛИКТ КАКО
ОПШТЕСТВЕН ФЕНОМЕН- ПРИЧИНИ И АНАТОМИЈА НА
КОНФЛИКТОТ**

асс. м-р Даниела Коцева, проф. д-р Владо Петровски

**MULTIKULTURE- ETHNIC CONFLICT AS A SOCIAL
PHENOMENON-ANATOMY AND CAUSES OF CONFLICT**

ass. M.A Daniela Koceva, PhD. Vlado Petrovski77

**ПРИМЕНА НА НАСТАВНИТЕ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

м-р Ленче Насев

USE OF LEARNING MEDIA IN MUSIC EDUCATION

Lence Nasev, M.A.....85

**РИЗИЧНО И ИМПУЛСИВНО ОДНЕСУВАЊЕ, ДЕПРЕСИЈА КАЈ
АДОЛЕСЦЕНТИ, НИЗ ПРИЗМА НА NEUROIMAGING СТУДИИ
НА РАЗВОЈ НА МОЗОК**

проф.д-р Ленче Милошева, д-р Владимир Милошев

**RISK AND IMPULSIVE BEHAVIOR, DEPRESSION AMONG
ADOLESCENTS THROUGH THE PRISM OF NEUROIMAGING
STUDIES OF BRAIN DEVELOPMENT**

Prof. Lence Miloseva, Ph.D., Vladimir Milosev, MD.....95

КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ МЕНАџЕР

проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева, Татјана Атанасоска

TEACHER COMPETENCES MENAGER

Prof.Emilija Petrova Gorgeva, Ph.D., Tatjana Atanasoska117

**КАКО И ЗОШТО ДА СЕ ВКЛУЧИ ЕКОЛОШКОТО
ВОСПИТАНИЕ НА ЧАСОВИ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО
ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК?**

**проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска, проф.м-р Снежана
Кирова**

**HOW AND WHY SHOULD ENVIRONMENTAL EDUCATION BE
INCORPORATED INTO TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN/
SECOND LANGUAGE**

**Prof.Snezana Stavreva Veselinovska, Ph.D., Prof. Snezana Kirova,
M.A.....125**

УДК: 37.035:502/504]:37.018.556
37.016:502/504

Прегледен труд
Reviewpaper

КАКО И ЗОШТО ДА СЕ ВКЛУЧИ ЕКОЛОШКОТО ВОСПИТУВАЊЕ НА ЧАСОВИ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК?

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска¹, проф. м-р Снежана
Кирова²

Апстракт

Еколошкото воспитание е доживотен процес кој се справува со интеррационални компоненти од природниот свет и од оној креиран од страна на човекот, водејќи кон задолжителен менаџмент на природната средина.

Споделеното обработување на наставните содржини има предности, како за учењето на англиски јазик така и за образованието за природната средина. „Ние не можеме да кажеме дека нашата настава по англиски јазик е успешна ако нашите студенти, без оглед на тоа колку течно го зборуваат јазикот, немаат знаење за светските проблеми, немаат општествена совест, затоа што своите комуникациски вештини ги користат за меѓународен криминал, експлоатација, угнетување и еколошко разурнување“ (Кејтс, 1997). Од таа причина се јавува сè поголем интерес за воведување на еколошкото образование во наставата по англиски јазик како втор странски јазик. Целта на инкорпорирањето на еколошкото образование во англискиот јазик како втор странски јазик е да се подигне еколошката свест за глобалните еколошки проблеми.

Позитивни ефекти во учењето на англиски јазик се следниве:

- го олеснува учењето на нови зборови и нивното значење;
- ја зголемува концентрацијата на студентите за време на часот;
- ги редуцира тензијата и стравот од странски јазици.

Клучни зборови: *еколошко воспитување, англиски јазик, настава, наставни содржини.*

1) Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Факултет за образовни науки

2) Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Филолошки факултет

HOW AND WHY SHOULD ENVIRONMENTAL EDUCATION BE INCORPORATED INTO TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN/SECOND LANGUAGE

Abstract

Environmental education is a lifelong process which handles inter-rational components of the natural world and of that created by man, leading to mandatory management of the natural environment.

Shared processing curriculum has advantages as learning English and learning environmental education. We can't call our English teaching successful if our students, however fluent, are ignorant of world problems, have no social conscience by using their communication skills for international crime, exploitation, oppression or environmental destruction. For this reason there is a growing interest for introducing environmental education in teaching English as a second/foreign language. The purpose of the incorporation of environmental education into teaching English as a second/foreign language is to raise the environmental awareness of global environmental problems.

Thus in English languages teaching the positive effects are:

- It facilitates learning new words and their meaning
- It enhances students' concentration during class
- It reduces tension and fear of foreign languages

Key words: *Environmental education, English languages, teaching, teaching content.*

1. Вовед

Образованието на наставниците има посебна улога во преориентирањето на образование на учители кон одржливост, бидејќи тоа има витална улога во глобалната заедница за образование. Тие го имаат потенцијалот да донесат промени во образовниот систем кои ќе ги преобликуваат знаењето и вештините на идните генерации.

Риверс (1976) истакнал дека: „Како учители по јазици ние сме најсреќни учители..., бидејќи сите предмети се наши. Сè она за што нашите ученици сакаат да комуницираат или читаат, сето тоа е содржина на нашиот предмет“.

Како и сите други професионалци и наставниците по англиски јазик придонесуваат на еден или друг начин кон запирање на деградацијата на животната средина и треба да ја користат својата професија не само да ги развијат комуникациските вештини на учениците, туку и да им се даде знаење и ставови со кои ќе влијаат на светските проблеми општо и посебно на заштитата на човековата околина. Значи наставата по англиски како странски или втор јазик не треба да биде ограничена само на подобрување на јазичното владеење, туку и да ги оспособи учениците за стратегии на критичкото мислење кое може да биде од корист за одржливост, што значи наставничката професија може да

се користи за промовирање на еколошки прифатливо однесување на граѓаните и активирање на еко-применета лингвистичка свест меѓу наставниците по англиски јазик како странски или втор јазик.

2. Што е еколошко образование?

Кон крајот на 20 и почетокот на 21 век човештвото се соочило со фактот дека зголемената потреба и потрошувачка, техниката и технологијата, како и неконтролираното трошење и експлоатација на природните ресурси многу брзо довеле до нарушување на односот помеѓу природата и човекот. Истражувањата покажале дека со нарушување на еколошката рамнотежа, особено ако се земе предвид порастот на сите видови на загадувања, е загрозувано здравјето на луѓето и квалитетот на нивниот живот. За да дојде до значајни промени во сваќањето на луѓето, неопходно е да им се понуди знаење, факти и информации кои ќе влијаат на развојот на нивната еколошка свест. Во тој поглед голема улога има еколошкото воспитување и образование. Образованието, било во училиштето или надвор од училиштето, е неопходно ако сакаме луѓето да ги променат своите ставови и ако успеат да ги опфатат и решат проблемите врзани со еколошката криза и одржливиот развој (Conseil des ministres de l’Edukaation, Canada, 1999). Човековото дејствување во неговото опкружување е во директна врска со знаењата кои ги поседува, а кои се во функција на одредени видови на однесување. Правовремено и адекватно образование за животната средина денес во суштина претставува вложување во животот на човештвото утре (Stanisic, 2008).

Фармер и соработниците (Farmer et all., 2007) истакнуваат дека еколошкото образование е процес кој се стреми да го зголеми разбирањето за животната средина и да промовира проеколошки вредности. Основна цел е да се мотивира граѓанинот/ученикот за делува индивидуално и колективно и да се создаде еколошки свесно однесување кое ќе ги балансира социјалните, еколошките и економските потреби денес, без да се загрозат потребите во иднина. Друга цел на еколошкото образование е да произведе еколошки образован и одговорен граѓанин, односно некој кој ќе може да се донесува одлуки кои ќе ги запрат еколошките проблем кои се зголемуваат во 21 век (Knapp, 2000). Според дефиницијата на UNESCO, еколошкото воспитување и образование има за цел да развие еколошки одговорен граѓанин кој ќе поседува знаење, вештина, ставови, мотивација и способност да работи поединечно и колективно за решавање на современите проблем, а истовремено да спречи создавање на нови (Zak & Munson, 2008).

Кога овие формулирани цели ќе ги направиме во контекст на образованието, целите на еколошкото воспитување и образование се:

- учениците во соработка со достигнувањата на современата наука и пракса, да стекнат знаења за човековата животна средина и процесите кои ја загрозуваат;
- учениците да развијат свест за значењето на заштитата, зачувувањето и унапредувањето на животната средина;

- учениците да се вклучат активно во решавање на практичните проблем за заштита и унапредување на животната средина.

Еколошкото образование и воспитание би требало да им овозможи на учениците да ги покажат своите лични ставови и идеи кои се однесуваат на нивната одговорност, да ги научат постапките кои другите ги прават за да ја подобрат животната средина и овие идеи и акции да ги применуваат во сопствениот живот.

Учениците мора да бидат охрабрани да развиваат вредности кои ќе им бидат од корист како на нив така и на целото општество. Тие мора да разберат дека не е можно луѓето да управуваат со природата, затоа што природата е посилна од природата и човечкиот опстанок зависи од природата. Исто така, учениците мора да бидат свесни дека не е можно да се решат сите еколошки проблеми со технички средства. Еколошките проблем ќе мора да ги решаваме со разбирање и почитување на односите помеѓу човекот и природата. Естетските, вредносните и емотивни содржини ќе бидат корисни за пренесување на овие идеи на учениците. Неопходно е и презентирање на здрав и позитивен начин на живот (Shapiro & Pilsitz, 1995). Важно е еколошкото образование во основа да биде позитивно, да дава надеж и да нуди решенија. Доколку премногу се фокусираме на еколошките катастрофи тоа може да биде фрустрирачко за учениците.

Еколошкото воспитание и образование е долготраен и сложен процес. Конкретните резултати можат да бидат видливи дури по неколку години, меѓутоа процесот мора да трае низ сите нивоа на образованието, од детската градинка па до факултет. Познато е дека децата уште од мала возраст (од 3 до 6 години) имаат силно еколошко чувство и развиена еколошка свест, но тоа подоцна се губи под влијание на модерната технологија, модерниот начин на живеење и урбаното опкружување. Заради тоа неопходно е да се започне со еколошкото воспитување од предучилишна возраст и да се спроведува во текот на целото образование. Освен дирекното влијание на еколошкото воспитание врз децата и младите важно е и непосредното влијание на децата од родителите. Со тоа бенефитот од еколошкото воспитување и образование е повеќекратен (Shapiro & Pilsitz, 1995).

Педагозите во врска со еколошкото образование и воспитание посебно се насочени кон формирање на еколошката свест, на промена на негативното еколошко однесување на младите, усвојување на нови навики на микрониво и изградба на еколошка култура. Еколошкото воспитание и образование би требало да обезбеди знаења, навики и чувства кои ќе придонесат за развој на еколошката свест и мислење и да развијат емоционално, морално, естетско и законски регулирано однесување спрема животната средина. Задачата што треба да се реализира е развој на еколошката одговорност и поттикнување на однесување кое е во скалд со еколошките законitosti, природата и нејзината заштита и зачувување. (Nikolic, 2003)

Споредено со идејата за развојот на еколошкото образование на децата и младите во светот, особено внимание се посветува на систематско еколошко образование на просветните работници (воспитувачи, учители, професори и стручни соработници). Образованието на наставниците во областа на екологијата и заштитата на животната средина постанува приоритет од крајот на 20 век. Оттогаш, како што наведуваат Ван Петегем и соработниците (Van Petegem, An Blicck and Voeve-De Pauw, 2007), наставниците и педагозите стануваат свесни за улогата што мора да ја одиграат во развивање на свеста кај учениците во поглед на животната средина. Врз основа на тоа се појавиле и нови теории и наставни техники за развивање на вештина и стратегија за премин на образованието за заштита на животна средина во практични содржини. (Ballantyne, 1995) Значи, како кај нас така и во светот, наставниците биле несвесни за значењето на овие содржини.

3. Зошто да се предава еколошко образование со англиски јазик?

Според Бабкук (1993) успешно учење на некој јазик еднакво вклучува успешно комбинирање на стекнати микро- и макровештини во соодветни изрази на комуникација, а еколошките теми се богат извор на материја за комуникација. Повторно обмислување и проширување на целите на наставата по англиски како втор или странски јазик е уште една причина за вклучување на еколошкото образование во оваа настава. **Кејтс (1997)** истакнува дека: „Ние не можеме да кажеме дека нашата настава по англиски јазик е успешна ако нашите студенти, без оглед на тоа колку течно го зборуваат јазикот, немаат знаење за светските проблеми, немаат општествена совест затоа што своите комуникациски вештини ги користат за меѓународен криминал, експлоатација, угнетување и еколошко разурнување“. По Кејтс, ова го објаснува се поголемиот интерес во текот на претходната декада за инкорпорирање на еколошкото образование во наставата по англиски. **Браун (1990)** смета дека наставниците по англиски имаат мисија да им помогнат на сите во светот да комуницираат едни со други и да го решат глобалниот проблем. Се разбира, ова е поради глобалниот статус на англискиот јазик.

4. Настава по англиски јазик со цел да се подигне свеста за еколошка одржливост

Според **Танг (2009)** целта на инкорпорирањето на еколошкото образование во настава по англиски јазик како странски/втор јазик е да се подигне свеста на студентите за глобалните еколошки кризи. Еколошки свесни активности можат да го вклучат следното (адаптирано од **Џекобс и Кејтс (1999)**): пишување писма до организации, влади и компании, садење дрвја и растенија, намалување на користење на хартија, пластика и енергија, повторно користење на материјали – на пр. стаклени тегли и шишиња, рециклирање на материјали и купување на производи направени од рециклирани материјали (на пр. хартија), собирање фондови за еколошки акции, учествување во еколошки акции, образување на

други луѓе, бојкотирање на еколошки неприфатливи производи, одбегнување на консумирање на месо на загрозени видови итн.

5. Материјали за настава по англиски како странски/втор јазик и еколошко образование

За ваква симултана настава материјалите можат да бидат подготвени и од наставниците и од студентите. На пример, студентите можат да создадат и развијат материјали на некој од следните начини:

1. Можат во училиницата да донесат статии или аудио/видео записи од весници, списанија, радио и ТВ емисии или интернет;
2. Снимки на песни на англиски со еколошка тематика изведувани од локални или светски познати уметници посветени на екологијата. Содржините на тие песни можат да бидат употребени како теми за дебати;
3. Разговори за еколошки теми поврзани со некои настани на локално ниво (на пр. незаконско сечење на дрва, убивање или уништавање на загрозени видови, палење на трева итн.);
4. Развивање на анкети посветени на еколошки проблеми наменети за сокласници чиешто резултати подоцна ќе се анализираат во смисла дали се еколошки прифатливи или не.

Вклучувањето на вештини за критичко размислување во училиница каде што се изучува англиски јазик како странски може да помогне во понатамошниот развој на комуникативните способности на студентите и аналитичко размислување и им овозможува да применуваат комуникација во различни ситуации кога се дебатира за глобалните еколошки прашања (Yukiko Ishikawa et al., 2007). Критичка јазична свест е пристап кон јазична свест кој нагласува идеолошки аспекти на употребата на јазикот и начини на кои јазикот е поврзан со социјалните прашања, како што се моќ, нееднаквост и дискриминација.

Критичкото размислување различно се дефинира и неговата улога во процесот на учење (промена на однесувањето) е нагласувана. Дауден (2002), на пример, смета дека да се размислува критички, меѓу другото, значи да се биде коректен и да се поседува отворен ум кога се размислува за тоа што да се прави или во што да се верува. За Скривен и Полда се размислува критички вклучува: „...оној начин на размислување за која било тема, содржина или проблем во која оној кој размислува го подобрува квалитетот на неговото или нејзиното размислување... Накусо, критичко размислување е самонасочено, самодисциплинирано, самоконтролирано и самокорективно размислување“.

Слично на тоа, Хопер смета дека критичен мислител е оној кој „... постојано поставува прашања, обидувајќи се да направи разлика меѓу фактите и мислењата. Струп (2006) го цитира Енис (1978) кој воведува критичко размислување како „процес кој ги инкорпорира вештините потребни за да одлучи што да се прави и во што да се верува“.

Горенаведените дефиниции критичкото размислување го анализираат во однос на начинот на кој информациите се обработуваат и се применуваат, и подеднакво ги потенцираат свеста или свесноста за тоа дека овој процес се случува. Ова нагласување на свесноста е потребно за да се олесни критичко размислување во училищата. Ваков начин на размислување го насочува фокусот на учениците на заштитата на животната средина и ги повикува соодветно да реагираат. Поконкретно, Halvorsen (2005) вели дека кога размислуваме критички за дадена тема ние сме принудени да го разгледаме нашиот сопствен однос кон неа и како ние лично се вклопуваме во контекстот на ова прашање.

Цуи (2008) дефинира критичко размислување како „начин на размислување кој ја испитува одделивата структура и логика на интелектуалното функционирање на една личност”, а Танг (2009) вели дека критичко размислување е една од клучните цели на образованието како целина и е обликувана од јазикот на нашиот сопствен ум. Затоа учениците кои изучуваат втор/странски јазик ќе треба да учат и применуваат вештини за критичко размислување во рамките на контекстот на втор јазик, со цел да размислуваат, оценуваат и изразуваат свои идеи на тој јазик.

Вклучувањето на еколошкото образование во наставата по англиски јазик ќе овозможи учениците да ги подобрат нивните вештини или способности за критичко размислување, а во исто време да придонесат кон нивниот јазичен развој, бидејќи прашањата за животната средина, како што се глобалното затоплување и енергетска криза, се од посебен интерес во сегашноста.

6. Настава за заштита на животната средина во училища по англиски јазик

Главна цел на овој труд е како да се реализира наставата по еколошко образование на часовите по англиски јазик и прашањето на извори на материјали за настава и учење. Џејкобс и Кејтс (1999) поставуваат многу прашања кои наставниците често ги поставуваат кога се соочуваат со вклучување на еколошката едукација во нивните училиници за англиски јазик како странски/втор јазик.

1. Дали секоја лекција треба да биде лекција за глобални прашања?
2. Можеме ли да предаваме јазик во исто време со предавање за глобални прашања?
3. Како можеме да се здобиеме со доволно знаење за глобални прашања за да ги вклучиме во нашите предавања?
4. Како можеме да набавиме материјали за глобално образование?

Џекобс и Кејтс (1999) се обидуваат да дадат одговор на овие прашања. Што се однесува до првото прашање кое се однесува на вклучување на глобалните прашања во сите лекции по англиски јазик, тие тврдат дека инфузија на глобално образование во наставата по англиски јазик како втор јазик не мора да значи дека секој час, читање на секој пасус и секоја групна дискусија треба да бидат

за некои глобални прашања. Препораката е еколошкото образование да биде редовен и постојан дел од наставната програма, а не само нешто што се фрла или е случајно направено еднаш или двапати годишно.

7. Заклучок

Образованието за животна средина, кое се смета за „план за иднината“, се појави во 70-тите години на минатиот век, како одговор на сè побрзото влошување на состојбата во нашата животна средина. Денес тоа е дел од образованието во целиот свет, бидејќи штетата што човекот ѝ ја нанесува на природата е со планетарни размери и стана горлив меѓународен проблем. Во македонскиот образовен систем, во основно и средно образование, студентите се запознаваат со прашањата за животната средина преку низа основни предмети. А како посебен наставен предмет Еколошкото образование и воспитание сè уште не е воведен во образовниот систем на Р. Македонија. Оттука потекнува и идејата да се напише текст за интегрирана настава на содржини од областа на заштита на природата преку изучување на англискиот јазик како втор странски јазик.

Многу од студентите сакаат да бидат во можност да изберат еколошки теми за кои ќе учат во текот на часовите по англиски јазик. Ова би можело да значи дека темите кои во моментот се изучуваат не се интересни. Резултатите од повеќе истражувања покажуваат дека преку користење на содржини поврзани со животната средина на часовите по англиски јазик, студентите стекнуваат позитивен однос кон животната средина и се стекнуваат со соодветно знаење за природата. Активното учество е од витално значење и не може да се постигне ако кај студентите свеста, знаењето, ставот, вештините и способноста за проценување не се трансформираат во способноста и подготвеност за делување. Наставниците на тој начин треба да вклучуваат активности, како што се работа на проекти во наставните содржини кои нудат можности студентите да преземат акција, поединечно или колективно, за да помогнат за подобрување на животната средина.

8. Литература

- Babcock, S. P. (1993). *The Significance of Cultural Influences within the ESL/EFL Classroom: A Taiwan Experience*. Eric Document Reproduction Service Number 375681, 29.
- Brown, H.D. (1991). 50 Simple things you can do to teach environmental awareness and action in your English language classroom. *The Language teacher* 15, 4-5.
- Cates, K. A. (2005). Teaching for a better world: Global issues and language education in Japan in Osler, A. and Starkey, H. (eds.) *Citizenship and Language Learning: International Perspectives*. UK: Trentham. 59-73.
- Conseil des ministres de l'Éducation (Canada) (1999): *Une éducation qui favorise la viabilité: La situation de l'éducation en matière de développement durable au Canada*.

- Dowden, B. (2002). Definition of critical thinking, <http://www.csus.edu/indiv/d/dowdenb/4/ct-def/def-of-ct.htm>.
- Ennis, R. (1993). Critical thinking assessment. *Teaching for higher order thinking*, 32(3), 179-186.
- Farmer, J., D. Knapp & G. M. Benton (2007): An elementary school environmental education field trip: long-term effects on ecological and environmental knowledge and attitude development, *Journal of Environmental Education*, Vol. 38, No. 3, 33-42.
- Halvorsen, A. (2005). Incorporating critical thinking skills development into ESL/EFL courses. *The internet TESL journal*, Vol. XI, No. 3, <http://iteslj.org/Techniques/Halvorsen-CriticalThinking.html>
- Hopper, C. (2003). *Practicing college learning Strategies*. Boston: Houghton Mifflin Co.
- Jacobs, G. M., & Cates, K. (1999). *Global education in second language teaching*. KATA, 1(1), 44-56.
- Knapp, D. (2000): The Thessaloniki declaration: a wake-up call for environmental education. *Journal of Environmental Education*, Vol. 31, No. 3, 32-39.
- Nikolić, V. (2003): *Образovanje i zaštita životne sredine*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Rivers, W. (1976). *Speaking in many tongues: Essays in foreign language teaching (2nd edition)*. Rowley, MA: Newbury House.
- Stanišić, J. (2008): Značaj ekološkog vaspitanja i obrazovanja, *Filozofeme: Zbornik radova*(81-91). Novi Sad: Srpski filozofski forum.
- Shapiro, S. & L. Pilsitz (1995): *Environmental and our global community*. New York: Soros Foundations.
- Scrivener, M. & Paul, R. (2004). Defining critical thinking, http://www.criticalthinking.org/aboutCT/define_critical_thinking.cfm
- Stroupe, R. R. (2006). Integrating critical thinking throughout ESL curricula. *TEFL Reporter*, 39(2), 42-61.
- Tsui, C. F. (2008). Character education in demand for the university EFL classroom. *Foreign language studies*. Vol. 8, 83-101.
- UNESCO (2005). Guidelines and recommendations for reorienting teacher education to address sustainability: United Nations decade of education for sustainable development(2005-2014): Education for sustainable development in action. Technical Paper N° 2 – 2005: UNESCO education sector.
- Van Petegem, P., A. Blicck & J. B. De Pauw (2007): Evaluating the implementation process of environmental education in preservice teacher education: two case studies, *Journal of Environmental Education*, Vol. 38, No. 2, 47-54.
- Yukiko Ishikawa, Y; Sasaki, D. & Yamamoto, S. J. (2007). *Integrating critical thinking skills into the EFL classroom*. CamTESOL Conference on English language teaching: Selected Papers, Vol. 3, 207- 210.
- Zak, K. & B. Munson (2008): An exploratory study of elementary preservice teachers' understanding of ecology using concept maps, *Journal of Environmental Education*, Vol. 39, No. 3, 32-46.

Рецензенти:

Проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска

Проф. д-р Виолета Николовска

Проф. Д-р Снежана Мирасчиева

Проф. Д-р Соња Петровска

Проф. д-р Мирослава Николоска

Проф. д-р Сашо Стојчев

Проф др Емилија П. Ѓорѓева

Проф. Д-р Кирил Цацков

доц. м-р Ангеле Михајловски.